

ЛЕОНИД ПАНАСЕНКО АТЕЛИЕ ЗА СИКЕЙРОС

Превод от руски: Любомир Стоилов, 1978

chitanka.info

„А не е ли могло Канов да е умрял от радост? Чие сърце би могло да побере и веднага да възприеме подобно събитие? Но не е така. В съобщението е казано ясно — «Не успях да отскоча.» Не е успял... Но Канов не е от тези, които в космоса зяпат по облаците. Освен това е успял да предаде, че се е загледал. Именно тук вероятно се крие нишката. Нишката, която свързва неговото неочаквано откритие и трагичното отслабване на неговата предпазливост. Но какво би могъл да види, за да не довиди собствената си смърт?“

Момчетата отново започнаха да спорят. Това ме ядосва. Та те също се губят в догадки, страдат от неизвестността и въпреки това се мъчат да се ободряват, да отстояват своята абсолютно „точна“ хипотеза за станалото.

— Вярно е — не се сдържам аз. — Всичко е вярно. Хората винаги са търсили разум във вселената. Първоначално са мечтаели и изграждали хипотези. След това първите ентузиастични започнали да търсят живот сред звездите. Разбира се, не е имало никакви факти. Нито тогава, нито сега. Но сега сме се заели сериозно с тази работа. Прочесваме планомерно вселената и... определено безрезултатно, тъй като всеки се придържа към собствената си теория за контакта, която си е измислил в съответствие със своята, така да се каже, професионална принадлежност. Всеки надзърта през своята прозирка и се готви само през нея да види събрата си по разум. А този събрат може би е невероятно близо. Необходимо е само да се обърнеш към него по човешки, т.е. от някакви обществени позиции. Това е всичко!

Моята неочаквана реч направи впечатление... Наистина повече със своята емоционална страна, отколкото със съдържанието си.

— М-да... — поклати глава Сергей.

— Момчето расте — дълбокомислено каза Тете — Тимофей Трошин.

— И започва да изпробва неукрепналия си глас — добави Володя.

А Рая се изсмя.

— Кой е пък този гений — запита Володя, — който може да твърди, че заема общочовешки позиции? Т.е. от името на цялото човечество?

Той притежава поразителната способност да говори рязко, или по-точно във всичко да осветява такива страни, за които

присъстващите предпочитат да мълчат. Ако трябва да бъде честен, аз бях съгласен предварително с всяка тяхна критика. И тримата са световни момчета. В душата си ги смятам за най-добрият екипаж от всички, които са на космоботите на изследователската група „Разум“. Някога нашата група се наричаше „Контакт“. Годините минаваха. Контакти все нямаше и нямаше. И постепенно дори и най-пламенните романтици разбраха, че главното е да бъдат от открити мислещи същества. Докато това не стане, за контакти да се говори е дори смешно. Що се отнася до момчетата, то волю-неволю всеки от тях се беше присъединил към привържениците на някоя популярна теория за начина, по който един разум може да съобщи за себе си, да остави тези злополучни, неуловими „следи“.

Повече или по-малко самостоятелна се оказа теорията на най-тихия от нас — на Сергей. Той предложи модел от три свята — без органичен живот, живот без разум и разумен свят (според него мислещи същества непременно биха внесли в природата макар и слабо забележими и зашифровани, но при окончателното им разгадаване глобални изменения) — и се мъчеше да установи корелационните връзки на своите модели с реалните светове. Тете, този строг емпирик, вярваше не в теорията, а в старата, обнадеждаваща притча, че „Който търси, той винаги намира“. Володя изравяше и най-малките следи на рационалност, т.е. на геометрично проявяваща се целесъобразност. Неговият бляскав ум на систематик и математик-аксиоматик притежаваше рядка интуиция. Към какъвто и да е геометричен език да се придържаха другите мислещи същества, Володя вероятно би разгадал неговите закони във всички случайни само за страничен наблюдател прояви. Момчетата си износваха своите теории, често спореха до оглупяване и всеки се мъчеше да ме покръсти, мене, зеления практикант, в своята вяра. Но във всяка от тях нещо не ми харесваше — неопределеността на Серьожината, фатализмът на Тете и бездуховността на Володината. Търсех собствена гледна точка, но без особен успех.

* * *

Качваме се на палубата за наблюдения и аз за кой ли път се мъча да уловя „чудния миг“. Сменям флумастери и моливи, взимам пастели. Но напразно. Рая не е никакъв модел. Нейното променливо, летящо, „изворно“ лице никак не ми се поддава. Отблясъци на чувствата и промените в настроенята пламват върху него неочаквано и угасват като фойерверки.

— Ти си твърде своеобразен художник — заявява след половин час Рая. — Разкажи ми по-добре за Сикейрос. Нали стереокопията в твоята каюта са негови стенописи?

— Негови са. — Замълчах, представяйки си мощния и властен полет на неговите багри. — Той е бил внук на войник и поет. Цялата му съдба е движение и развитие. В Мексико през ХХ век Давид Алфаро станал войник на революционната армия. След това в Испания е вече полковник и командир на интернационална бригада.

— Това е биография на военен, а не на художник — замислено подхвърли Рая.

— Той сякаш е живял няколко живота. Сърцето му се е стремяло навън, на свобода, но малко след тридесетте си години бива хвърлен в затвора като комунист. След това е изселен в Таско. Там, скитайки сред скалите, от техните разклонения той за първи път видял и запомнил за цял живот как аленеят цветята с чудното име „сангре ди торос“ — „бича кръв“. Сред тези планини той нарисувал за една година повече от стотина платна. Вече старец, когато отново се оказал в тъмница, хилядите квадратни метри на неговите фрески и пана останали на свобода. Не, не е случайно, че той винаги е обичал два цвята — наситеното червено и черното...

Но в този момент из кораба се разнесе звън. Той означаваше, че след половин час нашият космобот ще изскочи около планетата, край която е загинал Канов, и от там до Земята бяха долетели откъслеци от фразите, възбудили целия свят.

— Саша — обърна се към мен Сергей, — включи, моля те, още веднъж записа.

Първоначално се чуваха само шумове, но след това през бездните на пространството се разнесе възбуденият глас на Канов:

— ... Видях Разум. Виждам го, но не мога да повярвам. Те са такива като нас. Те са... прекрасни — изглеждаше, че Канов не може да намери думи. Внезапно гласът му трепна. — Господи, каква

глупост... изглежда има разхерметизиране... Астероид. Забравих за всичко, не успях да отскоча... Но видях!...

Лежим в инерционните кресла и мълчим.

— Защо все пак не се е включил автоматът, който предотвратява сблъскването с астероиди? — запита Володя.

— Нищо не разбирам — въздиша Рая. — Работата е станала в открития космос. Значи Канов по всяка вероятност е видял чужд кораб. Но откъде е могъл да знае, че те са такива като нас?

Мълчим. Какво бихме могли да й отговорим? Дори не знаем дали може да се вярва на чутото. Ще успеем ли да изясним нещо на самата планета? Тройно извънпяване отново се разнася из всички кътчета на кораба. Излизаме от подпространството. И веднага започва да ни подхвърля от една страна на друга. Екранът става пепеляв от изобилието на метеорити и астероиди.

— Охо! — удиви се Тете. — Тук е сериозна каша. Изглежда, че тази планетка лежи точно на средата на пояса от астероиди.

Автоматът ръководеше кацането. Никой не пророни нито дума, но мисълта, как е могъл Канов при тази обстановка да го изключи, заседна в главите на всички.

* * *

— Не бих искала да отлitam оттук — казва Рая и се взира в далечината.

Звездата още не е изгряла и вятърът стихна напълно. Тревата се изпълни с нощна роса — съвсем както на Земята. А зад гъстия храсталак с цвета на видян някога в музея стар бронз се изправяше стената на гората. Вляво, зад силуета на нашия космобот, се отвори пред очите ни утринната, изпъстрена с цветя степ. Някаква исполинска ръка сякаш я задраска с две небрежни замацвания с пурпур. В навечерието ние с Рая тръгнахме да се поразходим по тревата и едва не се заблудихме сред гъстака от гигантски макове. Зад тях до самия хоризонт ни примамваше верига от езера.

Часовете на почивка са къси, а аз отново и отново с неразбираема за другите упоритост се залавям за четката. Разбира се, аз съм дилетант в живописата, но наоколо има толкова красота, че

нямам сили да се сдържам. Това е свят на освободените багри. Сочни, щедри, ослепителни. Тук няма полутонове. Горите и полята са мозаечни, с резки преходи на цветовете. Черната сякаш обгоряла гора внезапно се сменя от зелени джунгли, в които като клин се врязва поляна със синя трева. Подобни контрасти са необичайни и ние бяхме поразени от тях. После Рая взе проби и мъгляво ни обясни, че всичко се дължи на особеностите на почвата.

Планетата на Канов беше прекрасна, но и... безнадеждно мъртва. Нека ми простят тези дървета и цветя, но нали ние не търсехме тях. Не тях!

Първите три дни почти не спяхме. Все очаквахме, че от мозаечните гори на ивици най-сетне ще излезе някакво неземно същество. Напразно. Приборите бяха неми, сондите се връщаха празни и очите ни вече отказваха да преглеждат хилядите безполезни кадри на аероснимките. Пъстрота и безсмислен калейдоскоп от цветовете. И нищо повече, нито една следа от разум на планетата.

— Това трябваше да се очаква — тъжно отбеляза между другото една вечер Володя. — Канов през целия си живот мечта за срещата. Ако на неговото място бях аз, ако аз умирах край своята последна звезда, то сигурно и на мен биха ми се привидели братя по разум.

— Не съм сигурен — както винаги заядливо каза Серьожа. — Ти ще си умреш с интегрален знак на челото.

— Оставете това — намръщи се Тете. — И Канов оставете. Той не е обещавал никому нищо. Нашата работа е да проверим и да доложим на Земята. Емоциите са излишни...

Тимофей, който беше повярвал, че една цивилизация не може да не остави материални следи, също беше разочарован. Неговата теория за „сувенирите“, уви, не се потвърди... За Володя няма защо да се говори. И въобще нашите теории не струваха пукната пара! Не се осъществи никаква среща. Напразна се оказа древната мечта, че човечеството не е самотно сред звездите. Вчера случайно видях как Рая, изправена на хълма, се взираше към езерата и триеше с длани очите си. Само вятърът се радваше неизвестно на какво. Вятърът на цветущата, но безплодна планета.

Започнаха да се случват странни неща, когато Тете подхвърли дума за връщане и ние започнахме да обобщаваме данните.

Серьожа, изчервявайки се и по-тихо от друг път, каза:

— При мен според моята методика коефициентът на корелацията е 0,58.

— А какви системи си сравнявал? — сепна се Володя.

— Обобщеното описание на тази планета с общия модел на планета с разумен живот...

— А грешката?

— 0,6...

Тете само подсвирна.

— ... Но всички планети дават 0,3–0,4, а тази планета почти 0,6. При мен Земята дава само 0,9.

— И в какво тук се е проявил Разумът? — запита Тете.

— Не зная. Коефициентът говори за подобие, но нито един от десетките хиляди параметри не се отделя. Може би тяхната съвкупност...

— Глупости — рязко го прекъсна Володя. — Та това нали може да е чисто случайно съвпадение.

— Ах, нещо тук не е така — намеси се Рая. — А растенията?! Та нали между тях няма борба за съществуване, те само се репродуцират и не се размножават. Значи на тях не им са необходими нови територии, те не се изместват едни други.

В края на краищата Серьожа и Рая ни натикаха в глуха улица и посяха сред нас нещо като тревога или като надежда. Ние останахме още една седмица, но безрезултатно.

* * *

Прелитахме приблизително през същата точка в околопланетното пространство, където беше загинал Канов. Нито на един въпрос, възникнал във връзка с неговото съобщение и гибел, не беше намерен отговор. Но защо все пак не беше се включил автоматът?

И изведнъж в главата ми всичко се завъртя. Та автоматът работи в синхрон с локатора и ако се изключи локационната система, цялата тази могъща електроника става безсилна. А защо трябва да се изключва?! За да се включи телескопският обзор, за да се огледа космосът не в лъчите на локатора, а със собствените очи! Какви сме

идиоти всъщност — няма може да се види космически живот само с помощта на приборите!

Зад гърба на Тете се протегнах към ръчката на автомата. Той ме хвана за ръката.

— Какво, да не си мръднал?... Решил си да тръгнеш по пътя на Канов?...

— Да, да, да! — развихах се аз. — Автоматът не е работел, защото е бил включен телескопският обзор. Той е гледал космоса със собствените си очи. Той... със собствените си очи... — Не ми достигаха думи, за да им докажа, да ги убедя.

Но това се оказа достатъчно. Като омагьосани наблюдавахме протягащата се ръка на Трошин и с щракването на ръчката впихме очи в екраните...

Огромният диск на планетата беше покрит със стотици рисунки. Живите фрески на многоцветните гори се редуваха на пояси и разказваха с помощта на знаците, геометричните фигури и неизвестна писменост историята на обитателите на планетата. В нейния център беше нарисувано звездно небе. Мургава прекрасна жена бягаше там сред светилата, водейки за ръка усмихнато дете. Тя ни махаше за прощаване със свободната си ръка, бързаше и все пак съвсем не можеше да избяга.

— Виж ей тези знаци — прошепна Володя. — Те дешифрират централната фреска. Изглежда, че става дума за преселване на друга звезда.

— А ето и моите „огърлици“! — извика Рая. — Това са точно сините езера, които видяхме.

Аз мълчах. След това, вече на Земята, ние успяхме да разберем, че колкото и да са здрави камъкът и металът, колкото и да са безсмъртни сигналите, странстващи в космическите бездни, истински вечен е само животът. Особено в мащабите на цяла планета. Струва ми се, че е било трудно мислещи същества, отивайки си, да измислят нещо по-разумно и сигурно от този всеобхващащ, програмиран от природата като единно произведение на изкуството жив и самообновяващ се информационен запис. Всякаква информация, отпечатана върху планетата-пано и видима от милиони километри.

А тогава гледах към планетата на Канов и си спомних за Сикейрос. Преди стотици години той пръв е записал следната мисъл:

„Леонов вече ни даде пример, излизайки от кабината. И няма да се изненадам, ако следващия път вместо фотоапарат той вземе със себе си в космоса бои. Кой знае! А може и да ми провърви и да ме покани да изрисуваме заедно стените на другите планети...“

Да, едва сега се убедихме, че за истинския майстор, за истинския художник цялата вселена е вместилище за неговия талант. Тя е едно безбрежно ателие. И освен това почувствувах, че в края на краищата Канов е можел наистина да забрави за всичко и дори за собствената си смърт, срещайки най-сетне в космоса дългоочаквания Разум.

Публикувано в списание „Наука и техника“, брой 47/1978 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.